

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ

Юхимець Д.С.,

здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

Миколаївський національний аграрний університет

Житлово-комунальне підприємство вважають досить складною та багатогранною галуззю народного господарства. В цій складній системі на сьогоднішній день склалась затяжна криза через ряд проблем, серед них: відсутність ефективного управління сферою на місцевому рівні та на державному рівні, відсутність врегульованої цінової політики, уповільнений розвиток конкурентних відносин на ринку послуг, зволікання та систематичне

затягування прийняття рішень центральною владою, що життєво необхідні підприємствам житлово-комунального сектору, тощо.

Сьогодні усі теплопостачальні підприємства України є заручниками теплопостачальної системи, що була побудована ще за радянські часи, з іншою економічною ситуацією, рівнем життя населення та дешевих енергетичних ресурсів та необхідних матеріалів. В умовах стрімкого розвитку промисловості в період існування Радянського Союзу важливою умовою було лише побудувати якісні мережі теплопостачання, наразі в умовах нестабільної економічної ситуації та високу ціну енергоресурсів, основними пріоритетами є модернізація мереж теплопостачання для економії енергетичних ресурсів, ефективно державне регулювання ринку теплопостачання України.

Проблеми щодо удосконалення та реформування даної сфери в свій час виникали в багатьох розвинених країнах світу. Україна, як держава, що все ще прямує в євроінтеграційному напрямку важливо проаналізувати та перейняти успішний досвід та ефективні моделі функціонування підприємств житлово-комунальної галузі.

На сьогодні в країнах ЄС нараховується більше 6000 систем централізованого теплопостачання (ЦТ), які забезпечують 12% загальної потреби в тепловій енергії. Послугами ЦТ користуються близько 60 млн. чоловік; більше 140 млн. чоловік живуть в містах, де існує принаймні одна система ЦТ. У 2013 році частка населення, що користується послугами ЦТ, перевищила 50% у 8 європейських країнах: Ісландія – 92%, Латвія – 65%, Данія – 63%, Литва – 57%, Естонія – 62%, Польща – 53%, Швеція – 52%, Фінляндія – 50%.

Відповідно моделі ціноутворення на ринку ЦТ також різняться залежно від специфіки ринку:

- ціни встановлюються на повністю конкурентному ринку, держава (в особі спеціального уповноваженого органу) здійснює лише загальний нагляд над дотриманням норм конкурентного права, що не дає змоги домінуючим постачальникам встановлювати завищені (монопольні) ціни на ТЕ (Швеція, Фінляндія, Данія, Німеччина, Австрія, Бельгія, Франція, Велика Британія);
- для ЦТ встановлюються спеціальні ціни, щоб стимулювати розвиток ЦТ порівняно з іншими схемами теплопостачання, наприклад електроопалення (Норвегія) чи індивідуальне опалення на природному газі (Нідерланди);
- незалежний національний регулятор для кожної компанії відповідно до визначеної методології встановлює максимальний розмір тарифу, при цьому компанія може відступити від такого тарифу в бік його зниження (Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Болгарія, Македонія);
- тарифи визначаються відповідно до встановленої методології та затверджуються національним регулятором, але теплопостачальна компанія не може відійти від встановленого їй тарифу (Росія, Білорусь, Румунія, Україна) [2].

Взагалі, у світовому досвіді управління комунальними підприємствами виділяють три моделі.

1. Німецькою моделлю передбачене акціонування. Контрольний пакет акцій підприємства належить муніципалітету. Перевагою зазначеної моделі вважається чіткість у механізмі управління підприємством. Власник через наглядову раду, через загальноприйняті ринкові інститути управляє власним майном.

2. Англійська модель пов'язана з приватизацією комунальних об'єктів. Задля успішного проекту державою списуються всі борги комунальних підприємств, вона бере на себе витрати по оновленню основних засобів. Але вплив регіональної влади зберігається, тому що це локальні монополісти і їхню діяльність регулюють з урахуванням завдань регіонального розвитку. Уже при укладанні договорів оренди комерційні ризики розподіляються між державним і приватним секторами.

3. Французькою моделлю передбачена передача муніципальної власності в оренду або концесію. Уряд Франції, який розпочав реформування комунальних підприємств ще у 60-х роках, не одразу підвищив ціну на комунальні послуги для населення, як це планує робити влада в Україні. Спочатку споживачам показали, яку користь зможе отримати кожна людина у разі незначного зростання тарифів. Французьким урядом ухвалена трирічна програма утеплення житлового фонду, а вже після цього проведена цінова реформа і розпочато перехід на локальне теплозабезпечення [3].

Безумовно, реформування житлово-комунального господарства країн Центральної Європи відбувалося завдяки розвитку економіки, за фінансової допомоги та за стандартами ЄС і досягло значних успіхів у результаті трансформації підприємств ЖКГ (реструктуризації, демонополізації, лібералізації ринку, приватизації), привнесення дієвих засобів управління (регулювання) та впровадження ринкових методів ціноутворення.

З точки зору підвищення ефективності фінансового забезпечення комунального господарства особливу актуальність в сучасних умовах господарювання набуває французька модель, яка передбачає залучення в комунальну власність приватного капіталу.

Таким чином, ми добре усвідомлюємо, що реформа ЖКГ в Україні потребує від учасників ринку вивести галузь на самооплатність без фінансового навантаження на населення. Для цього потрібна чітка організація всіх процесів на підприємствах і грамотне використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Авторитет зарубіжних країн у вирішенні цього питання сумніву не підлягає. Однак за подальшого вивчення проблеми застосування закордонного досвіду особливу увагу треба буде звернути на вітчизняні особливості сформованої схеми фінансових потоків у житлово-комунальній галузі, можливості економіки щодо фінансування відповідної сфери та перерозподілу повноважень і відповідальності різних гілок влади з урахуванням існуючих виправданих практикою закордонних схем [4].

Враховуючи те, що останні роки вартість енергоресурсів стрімко зростає у населення усіх країн світу виникла необхідність встановлювати індивідуальні лічильники теплоенергії, регулятори на батареї, утеплювати житлові приміщення для зменшення тепловтрат. При дослідженні було помічено

цікавий взаємозв'язок: що багатша країна, то нижча температура радіаторів у помешканнях її жителів. Але є такі винятки, як США, де найвищий ВВП на душу населення, однак країні вистачає власного газу, щоб жити на широку ногу.

Бібліографічний список

1. Олійник Є. Як працюють ринки теплової енергії в країнах ЄС. URL: <https://ecotown.com.ua/news/YAk-pratsyuyut-rynky-teplovoyi-enerhiyi-v-krayinakh-YES/>
2. Теплопостачання: досвід ЄС та українські реалії. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/211821>
3. Зубко О. В. Можливості впровадження зарубіжного досвіду управління сектором ЖКГ в Україні / О. В. Зубко // Вісн. Запорізького нац. ун-ту. Економічні науки. – 2011. – № 1(9). – С. 218.
4. Опалювальний сезон: яка температура в будинках українців, американців і європейців. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/01/17/infografika/suspilstvo/opalyuvalnyj-sezon-yaka-temperatura-budynках-ukrayincziv-amerykancziv-yevropejcziv>
5. Фурман Р. С. Житлово-комунальне господарство: закордонний і вітчизняний досвід його реформування та розвитку. URL: <http://intkonf.org/furman-rs-zhitlovo-komunalne-gospodarstvo-zakordonniy-i-vitchiznyaniy-dosvid-yogo-reformuvannya-ta-rozvitku/>

*Науковий керівник - Мельник І.О.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет*